

تقدیم به:

علمدار کربلا، حضرت عباس بن علی ابن ابیطالب (ع) که کار را از حسینیه
ابوالفضل (ع) دامغان آغاز نمودم؛

و مردمان متدین، سختکوش و فهیم کهن سرزمین دامغان؛

و شهیدان: سیدحسن شاهچراغی و سیدابوالقاسم موسوی؛

و حضرت حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیدرضا تقوی
که این اثر به ارشاد وی بسامان شد.

مرجع / زندگینامه ▲

کاظمینی، میرزاحممد، ۱۳۴۳.

دانشنامه مشاهیر و مفاخر دامغان / به اهتمام میرزاحممد کاظمینی؛ بنیاد فرهنگی، پژوهشی
ریحانةالرسول یزد - تهران: برگ رضوان، ۱۳۸۴.

۲ ج. (۱۳۸۴ ص.).

ISBN 964-8989-12-5 (دوره)

ISBN 964-8989-10-9 (ج. ۱)

ISBN 964-8989-11-7 (ج. ۲)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

Mohammad Kazemeini.

ص.ع. به انگلیسی:

۱. دامغان - سرگذشتنامه. ۲. مجتهدان و علما - ایران - دامغان - سرگذشتنامه. الف. عنوان.

۹۵۵/۸۳۲۰۹۲۲

DSR ۲۰۸۷ / الف ۷ کی

م ۸۴ - ۴۲۴۱۱

کتابخانه ملی ایران

دانشنامه مشاهیر دامغان

②

به اهتمام: میرزا محمد کاظمینی

یزد - ۱۳۸۴ ش

دانشنامه مشاهیر دامغان (جلد اول)

به اهتمام: میرزا محمد کاظمینی

مشاوران: دکتر ابرج افشار، دکتر حسن ذوالفقاری، دکتر مجید پویان، دکتر مریم علوی
و آقایان: حسین مسرت، حسین معلم

سروراستار: فاطمه محسن زاده

ویراستاران: امید کارگری، لیلا شمشیری، مریم عظیم، محمد رضا عبدالرحیم پور

مدیر اجرایی مرکز دامغان: محمد مهدی عبدالعزیز

حروفنگار و صفحه آرا: بتول خانم زاده

طرح جلد و اسکن تصاویر: عباسعلی نجم آبادی

کارشناس مسئول: حمیده صفاری مقدم

کارشناسان: لیلا شمشیری - مهدیه امامی - مریم تراشی - پیام شمس الدین

خوشنویسی: استاد محمود رهبران

ناشر: انتشارات برگ رضوان

با همکاری بنیاد فرهنگی، پژوهشی ریحانة الرسول (س) یزد

چاپ اول: بهار ۱۳۸۵

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

تمامی حقوق چاپ و نشر این اثر در انحصار

بنیاد فرهنگی، پژوهشی ریحانة الرسول (س) است

شابک دوره: ۹۶۴-۸۹۸۹-۱۲-۵

ISBN 964-8989-12-5

شابک ج. ۱: ۹۶۴-۸۹۸۹-۱۰-۹

ISBN 964-8989-10-9

مراکز پخش:

یزد - خیابان امام خمینی - کرجه ابوریحان - شماره ۱۰ تلفن: ۶۲۲۲۹۶۲ - ۶۲۲۲۵۸۲ (۰۳۵۱)

تهران - خیابان انقلاب - فخر رازی - پلاک ۳۲ - تلفن: ۶۶۴۶۴۱۴۱ (۰۲۱)

مشهد - چهارراه شهداء - کوچه شهید خوراکیان - مجتمع تجاری گنجینه کتاب

طبقه اول - فروشگاه دلیل ما - تلفن: ۵ - ۲۲۳۷۱۱۳ (۰۵۱۱)

نشانی سایت اینترنتی:

www.Kazemeini.com, www.reyhane.com, www.reyhanenews.com

فهرست

- پیشگفتار
- منابع انسانی جامعه (حضرت حجت الاسلام والمسلمین حاج سیدرضا تقوی) هفده
- پیام آقای دکتر حسن سبحانی بیست و پنج
- مقدمه‌ای بر مقدمه (حسین معلم) بیست و هفت
- پیشینه تاریخی شهرستان دامغان سی و سه
- نگاهی به شرایط طبیعی، انسانی و اقتصادی و... سی و نه
- واژه‌نامه گویش دامغانی پنجاه و سه
- شیوه‌نامه هفتاد و هفت
- فهرست مدخل‌ها یکصد و یازده

■ بخش اول: مشاهیر و مفاخر

- آ/۳/الف/۱۹/ب/۱۳۱/پ/۱۸۱/ت/۱۹۱/ج/۲۲۳/چ/۲۶۷/ح/۲۷۱
- خ/۳۰۷/د/۳۴۵/ذ/۳۸۳/ر/۳۹۷/ز/۴۲۳/س/۴۵۱/ش/۴۸۱

● ص - ض / ۵۳۱ ط - ظ / ۵۶۱ ع / ۵۸۱ غ / ۶۶۷ ف / ۶۷۳ ق / ۷۰۵
 ● ک / ۷۲۱ گ / ۷۸۷ ل / ۷۹۵ م / ۸۰۳ ن / ۹۹۵ و / ۱۰۴۳ هـ / ۱۰۵۹
 ● ی / ۱۰۷۷.

■ بخش دوم: مشاغل و کار آفرینان

۱۰۸۹ □ فهرست مدخل‌ها
 ● الف / ۱۰۹۱ ب / ۱۰۹۲ پ / ۱۰۹۳ ت / ۱۰۹۵ ج / ۱۰۹۶ خ / ۱۰۹۶
 ● د / ۱۰۹۷ ذ / ۱۰۹۸ ر / ۱۰۹۸ ش / ۱۱۰۰ ص / ۱۱۰۲ ط / ۱۱۰۳
 ● ع / ۱۱۰۴ غ / ۱۱۰۶ م / ۱۱۰۶ ن / ۱۱۱۰ هـ / ۱۱۱۱ ی / ۱۱۱۲.

۱۱۱۵ □ تصاویر
 ۱۱۴۳ □ فهرست‌ها
 ۱۱۴۵ فهرست اعلام
 ۱۱۹۱ فهرست جای‌ها، سازمان‌ها و گروه‌ها
 ۱۲۹۷ فهرست شناسه‌ها
 ۱۳۰۷ کتابنامه
 ۱۳۲۱ □ تقدیر و تشکر
 ۱۳۲۳ □ آشنایی با بنیاد فرهنگی، پژوهشی ریحانةالرسول (س)
 ۱۳۲۷ □ فهرست آثار بنیاد

آغازین سخن

زمانی که توفیق زیارت و شرفیابی به حضور عالم ربّانی و دانشمند معظم، حضرت حجّت الاسلام والمسلمین دکتر سید رضا تقوی، برایم حاصل گردید و ایشان با تألیفات اینجانب آشنا شدند، پیشنهاد فرمودند در مورد رجال برجسته شهرستان دامغان مجموعه‌ای تدوین گردد. واقعیت آن بود که تا قبل از این پیشنهاد تنها نام دامغان را شنیده بودم و با تصوّر اینکه شهری است با معیارهای مشخص، نخواستم خواست آن عالم بزرگوار را بی پاسخ بگذارم؛ از این رو با تصوّر این که با کمک پژوهشگران و کارشناسان بنیاد فرهنگی، پژوهشی ریحانةالرسول (س) می‌توانم در مدّت کوتاهی از طریق منابع مکتوب و اعزام پژوهشگران کار را خیلی زود تمام نمایم، نظر جناب تقوی را پذیرفتم و هفته بعد از این ملاقات که بهار ۱۳۸۲ ش بود وارد دامغان شدم، نخستین ملاقاتم با پژوهشگر وارسته و معلّم فرهیخته، جناب آقای حسین معلّم، در تکیه حضرت ابوالفضل (ع) بود که ایشان مدیریت این مرکز فرهنگی و کتابخانه بزرگ را که به همت ایشان و اعضای هیأت امانا مهیا گردیده، به عهده دارند. یادم هست بعد از این دیدار و جلساتی که

با امام جمعه محترم دامغان، حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای ترابی، و فرماندار وقت داشتم و برخی منابع و کتاب‌های مربوط به دامغان را مطالعه کردم، دانستم تدوین دانشنامه مشاهیر و مفاخر دامغان کاری است کارستان و اقدامی است بزرگ که علاوه بر این که نیاز به زمان دارد، می‌بایستی تخصصی جانانه انجام داد تا این کهن دیار را نخست شناخت و مردمان این سامان را درک کرد، آنگاه به شرح احوالات رجال دامغان پرداخت.

آری، دامغان شهری است که میترا (نام پیامبری) در آن به دنیا آمده و علاوه بر پیشینه شش هزار ساله، از بخت خوش مردمان دامغان، پیام پیامبر آخرالزمان به وسیله سفیرانش به این شهر رسید و اگر این مسأله را نیز بیفزاییم که برخی از اولیا، خصوصاً دو سه تن از ائمه هدی (ع) از این مسیر عبور کردند، حضرت ثامن الائمه امام رضا (ع) در آهوان قومس آن قصه شگفت را دارد که مردمان منطقه آن را شنیده‌اند و می‌دانند و این که از این مسیر به پیر حق و ولایت پور رسید و آن حدیث شگفت سلسله‌الذهب را در آنجا بیان فرمود و قولی است که حضرت جواد (ع) از این شهر گذشته است و دیگر آن که آنگاه که طبرستان فتح می‌شد، مسیر طبرستان از دامغان، سمنان و بسطام بوده است که سه مسیر در کنار یکدیگر به طبرستان و گرگان می‌رسد و می‌دانیم که امام حسن مجتبی (ع) در فتح گرگان شرکت داشت و ای بسا که قدم آن بزرگ گرامی به این خاک پاک رسیده باشد. این است که پیوسته از این شهر و این منطقه اولیای خدا برخاسته‌اند. با این توصیف دامغان و فضای معنوی و علمی آن چنان برایم زیبا جلوه کرد که عاشق این دیار و مردمانش گردیدم و در سفرهای متعددی که به دامغان داشتم، حظّ وافر از این معنویت برده و از علم مردمان دامغان بهره جستیم و به خود بالیدم که در این دیار با ارزش می‌توانم اثری از خود به جای بگذارم و این تحفه ناچیز را به مردمانی بلند همت، فهیم، شجاع، شهیدپرور، عالم‌پرور و مهربان پیشکش نمایم.

و اما نگارنده می‌داند که تمامی هزینه‌های طرح را باید شخصاً بپردازد، چون علی‌الظاهر استنباط اینجانب چنین بود و آخر الامر هم چنین شد و از هیچ حمایت دولتی و غیردولتی برای بسامان شدن طرح بهره نچستم. پس از راه‌اندازی دفتر دانشنامه مشاهیر و مفاخر دامغان نیاز به فردی به عنوان مسؤول مرکز دامغان داشتم که با بررسی و مطالعه در مورد فعالان اجتماعی دامغان بنا به پیشنهاد مقامات اجرایی شهرستان و مشخصاً تأکید جناب آقای حسین معلّم به جناب آقای عبدالله زاده رسیدیم. انسان مهربان، فاضل و فعالی که پس از پیشنهاد حقیر، لطفشان شامل حال اینجانب شد و مسؤولیت مرکز دامغان و محوریت هماهنگی با افراد و نهادهای

دولتی را پذیرفته و شبانه‌روز بدون داشتن انتظاری، وقت گذاشتند تا مداخل و منابع شناسایی و برای تدوین مرکز تهران مدارک ارسال گردد همزمان با دفتر دامغان، پژوهشگران دفتر بنیاد در یزد و تهران نیز مشغول استخراج منابع مکتوب و دست‌نوشته‌ها گردیدند که به لطف خدا حاصل تلاش ۳۲ ماهه تقدیم می‌گردد.

□ معیارهای گزینش

✓ ۱- گروه علمای دینی:

الف - امامزادگان دارای نسب‌نامه معتبر، ب - مقام عالی علمی، فقهی و اجتهادی، پ - برجستگی تدریس، ت - امام جمعه شهر، شهرستان و استان، ث - اشتها، ج - تألیف، چ - نمایندگان مجلس خبرگان، ح - فقهای شورای نگهبان، خ - روحانیان صاحب مقام در شغل‌های قضاوت، د - ذکر نام آنها در کتب رجال و علما.

✓ ۲- گروه رجال تاریخی و سیاسی:

الف - اشتها، ب - فعالیت‌های مستمر سیاسی و اجتماعی، پ - نمایندگان مجلس سنا، شورای ملی و شورای اسلامی، ت - استانداری، ث - سفارت و کارداری، ج - ذکر نام آنها در کتب تاریخی و سیاسی.

✓ ۳- گروه شاعران و نویسندگان:

شاعران: الف - صاحب سبک بودن، ب - داشتن اشعار پُرمایه و قوی، پ - صاحب دیوان بودن، ت - ذکر نام آنها در تذکره‌های مهم، ث - اشتها ادبی، ج - مقبولیت بویژه نزد استادان ادب. نویسندگان: الف - اشتها، ب - صاحب سبک و نشر قوی، پ - ذکر نام آنها در کتاب‌ها، کتابشناسی‌ها و کتب معتبر ادبی، ت - تألیف بیش از دو کتاب معتبر و ارزنده به تأیید صاحب‌نظران.

✓ ۴- گروه ورزشکاران:

ورزشکاران باستانی: الف - اشتها، ب - فتوت و جوانمردی، پ - ثبت‌نام در کتب. ورزشکاران کنونی - مردان: الف - کسب مقام اول تا سوم آسیا، المپیک و جهانی.

ورزشکاران کنونی - زنان: الف - کسب مقام اول تا سومی آسیا، المپیک و جهانی، ب - کسب مقام اول در ایران.

احیاگران و بنیانگذاران سبک و مکتب جدید ورزشی در یزد.

✓ گروه هنرمندان:

خوشنویسان قدیم: الف - اشتها، ب - ذکر نام و اثر آنها در کتب خوشنویسی و هنری.
خوشنویسان جدید: الف - صاحبان مدرک دوره‌های ممتاز و فوق‌ممتاز از انجمن خوشنویسان ایران.

نقاشان قدیم: الف - اشتها، ب - ثبت نام و اثر آنها در کتب هنری و نقاشی.
نقاشان جدید: الف - اشتها، ب - صاحب سبک بودن، پ - تدریس، ت - مدرک هنری.
صنایع دستی: الف - اشتها، ب - ذکر نام و اثر آنها در کتب هنری، پ - تأیید سازمان صنایع دستی یزد.

سینماگران و عکاسان: الف - کسب مقام اول در سطح کشور، ب - اخذ رتبه و جایزه جهانی، پ - تألیف.

موسیقی و آواز: الف - اشتها، ب - ذکر نام آنها در کتب هنری، پ - تأیید صاحب نظران.
معماران سنتی: الف - اشتها، ب - ذکر نام و اثر آنها در کتب تاریخی و هنری.
معماران جدید: الف - اشتها، ب - تألیف، پ - مقام علمی.

نگارگری و پیکرتراشی: الف - اشتها، ب - ذکر نام و اثر آنها در کتب تاریخی و هنری.
هنرپیشگان: الف - اشتها، ب - بازی در فیلم‌های مطرح، کسب جوایز از جشنواره‌های ایران و جهان.

تردستی، آکروبات: الف - اشتها.

✓ گروه مبتکران:

الف - ثبت اختراع یا نوآوری و ابتکار ارزنده، ب - ارائه طرح‌ها و رساله‌های علمی معتبر، پ - کسب مقام کشوری از جشنواره‌های معتبر مانند خوارزمی و...، ت - تأیید سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی یزد.

✓ ۷- گروه برگزیدگان علمی و المپیادها:

الف - کسب مقام اول کشوری و اول تا سوم جهانی، پ - کسب رتبه و یا اخذ جایزه و تقدیرنامه از المپیادهای جهانی و کشوری.

✓ ۸- گروه دانشمندان:

الف - اشتهار، ب - مقام علمی و دانشگاهی برجسته، پ - تألیف، تحقیق، پژوهش و نگارش رساله علمی، ت - ذکر نام آنها در کتب تاریخی و علمی.

✓ ۹- گروه رجال اجتماعی، اقتصادی:

الف - اشتهار، ب - فعالیت‌های مستمر و شاخص و کلیدی در امور اقتصادی، اجتماعی، پ - ذکر نام آنها در کتب برجسته اجتماعی، اقتصادی، ت - نیکوکاران و واقفان برجسته، ث - حقوقدانان مشهور، ج - بازرگانان نام‌آور.

✓ ۱۰- گروه رجال فرهنگی:

الف - اشتهار، ب - فعالیت‌های مستمر در امور فرهنگی، پ - ذکر نام آنها در کتب معتبر فرهنگی.

✓ ۱۱- گروه صنعتگران و اصناف:

الف - اشتهار، ب - ذکر نام آنها در کتب هنری و تاریخی، پ - نوآوری و ابتکار، ت - آغازگری یک حرفه، ث - مهارتی که باعث شهرت آنها شده باشد.

✓ ۱۲- کارگران و کشاورزان:

الف - کسب مقام اول در سطح کشور، ب - نوآوری و ابتکار.

✓ ۱۳- نظامیان و رزمندگان جنگ:

الف - سرداران، ب - فرماندهان نظامی و فرماندهان گردان و تیپ در جنگ تحمیلی، فعالان جبهه و جنگ، پ - پدران سه شهید.

✓ ۱۴- گروه نام‌آوران شهرستانها:

شامل همه موارد فوق به اضافه اشتهار در محل. افراد این گروه حتماً باید اهل همان شهرستان باشند.

✓ ۱۵- استادان و مدرّسان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی:

الف - صاحب تالیف بودن، ب - نوآوری علمی یا پژوهشی، پ - تدریس دانشگاهی در حدی که زبانزد جامعه دانشگاهی باشند، ت - پیشکسوت در یکی از رشته‌های دانشگاهی.

✓ ۱۶- پزشکان:

الف - تالیف، ب - اشتهار علمی در جامعه پزشکی، پ - آغازگر یا پیشکسوت در یکی از رشته‌ها و شاخه‌های پزشکی در یزد.

✓ ۱۷- عارفان و صوفیان:

الف - اشتهار. ذکر نام در کتب معتبر عرفانی و تصوّف.

همانگونه که گذشت با توجه به این معیارها، شرح احوال و آثار نام‌آوران تهیه و تدوین گردیده است، اما نکته‌ای که باید به آن توجه داشت آن است که انتخاب نهایی اسامی نام‌آوران با نظر و مسؤولیت نویسنده این سطور بوده است که با ملاحظه جمیع جهات، درباره درج شرح احوال افراد به تصمیمی نهایی دست یافتیم.

سپاسگزاری و قدردانی

نخست، از خداوند مَنّان سپاسگزارم که این توفیق را به بنده کمترین خود بخشید تا نام گروهی از بندگان ایزد یکتا را در کتابی گرد آورم، نام‌هایی که برخی از آنها استوانه‌های شریعت مصطفوی در روزگاران گذشته و معاصر بوده‌اند و گروهی دیگر که در زمره خدمتگزاران مسلمین به شمار می‌روند. البته چون گل و خار در بوستان یافت می‌شود نام برخی از افراد که مفید به حال جامعه اسلامی نبوده‌اند نیز در کنار نام بزرگان تقوی و فضیلت قرار گرفته که از این بابت باید عذرخواه این بزرگان بود، زیرا ترتیب الفبایی دانشنامه چنین اقتضا می‌کرد و گرنه:

میان ماه من تا ماه گردون تفاوت از زمین تا آسمان است!
 بر خود لازم می‌دانم از عزیزانی که در هر مقطعی از کار مرا مورد لطف و عنایت خویش قرار دادند؛ سپاسگزاری نمایم؛ از جمله از:

— حضرت حجت الاسلام والمسلمین تقوی که مرا با این سرزمین آشنا و تشویق به تدوین این مجموعه نمودند و مقدمه‌ای زیبا در آغاز دانشنامه ارائه فرمودند.

— جناب آقای دکتر حسن سبحانی، نماینده محترم دامغانی، که در تمام مراحل کار با آغوشی باز پذیرای حقیر بودند و بر من منت نهاده و دانشنامه را با مقدمه خویش زینت بخشیدند.

— پژوهشگر، معلم وارسته و انسان فرهیخته، جناب آقای حسین معلم، که از تذکرات و هدایت مستمر ایشان بهره‌مند گردیدم.

— نویسنده و محقق ارجمند، جناب آقای دکتر حسن ذوالفقاری که با در اختیار گذاشتن برخی منابع نقش مهمی در تدوین دانشنامه ایفا نمودند و نکته نظر ایشان راهگشای اینجانب بود.

— نویسنده و پژوهشگر پرتلاش، ایرج افشارسیستانی، که با ارسال ده‌ها کتاب، گامی مؤثر و در خور تقدیر جهت غنای این دانشنامه برداشتند.

— مدیریت دفتر دانشنامه مشاهیر دامغان، جناب آقای عبدالله زاده، که شبانه‌روز با همتی بلند کار شناسایی مداخل و تکمیل پرونده‌ها را به عهده گرفتند.

— مدیران محترم شهرستان، فرمانداری محترم جناب آقای دانایی و معاون محترم فرمانداری آقای علی‌اصغر مجد، کارشناسان فرهنگی و اجتماعی و مسئولان دفتر فرمانداری دامغان.

— جناب آقای محمد فاضلی، مدیریت محترم اجرایی بنیاد ریحانة الرسول (س) و سرکارخانم فاطمه محسن‌زاده، مدیر پژوهشکده بنیاد و سرویراستار این مجموعه و سرکارخانم بتول خاتم‌زاده، مدیر اجرایی انتشارات ریحانة الرسول (س) که تلاشی وافر داشتند و پژوهشگران آقایان: حسین مسرت، پیام شمس‌الدینی و کاظم دهقانیان و خانم حمیده صفاری

سخن پایانی

خداوند یکتا را شکرگزارم که بعد از دو سال و نیم تلاش شبانه‌روزی، سرانجام این کاروان به سر منزل مقصود رسید و اکنون که در ایام مبارک دهه فجر این مقدمه نوشته می‌شود، آرزویی که دست‌نیافتنی می‌نمود صورت تحقق به خود گرفته است. با این همه، این بنده با وجود تلاش فراوانی که برای کمال یافتن دانشنامه انجام گرفته پذیرای نظرات اصلاحی همه کسانی هستم که

بر بنده منت گذاشته و نظرات ارزشمند خود را به صورت کتبی یا شفاهی در میان بگذارند تا در چاپ‌های بعدی اصلاحات مورد نظر آنها اعمال گردد.

همچنین ممکن است که نام برخی از معاریف و مشاهیر در دانشنامه نیامده باشد، یکی از علت‌های این امر همچنانکه قبلاً تشریح گردید، خودداری برخی از افراد بود که با وجود تقاضاهای مکرر بنیاد حاضر به ارسال شرح احوال خود نشدند و دانشنامه را از نام گرامی خود محروم ساختند، امیدوارم این عزیزان در تصمیم خود تجدیدنظر کرده و شرح احوال خود را ارسال کنند تا در بخش تکمله دانشنامه درج گردد.

هم اکنون که کار را برای چاپ نخست مهیا کرده‌ام، بر مردم این سامان که عاشق ایران، اسلام و ولایتند درود می‌فرستم و این مقدمه را به نام شهیدان موسوی، سیدحسن شاهچراغی و سایر شهدای انقلاب اسلامی به پایان می‌برم. امیدوارم بار دیگر توفیق الهی همراه این بنده کمترین شود تا بتوانم خدمت دیگری به جامعه فرهنگ کرده، دین خود را به مردم حق‌گزار و سپاسمند کشورمان ادا نمایم.

والسلام علی من اتبع الهدی

میرزا محمد کاظمینی

یزد - بهار ۱۳۸۴ ش

منابع انسانی جامعه

از حضرت حجت الاسلام والمسلمین حاج سیدرضا نقوی*

باسمه تعالی

لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ، وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ

سوگند به این شهر (مکه)، شهری که ای پیامبر، تو در آن شهر

هستی.

(سوره بلد / آیات ۱ و ۲)

یکی از ارزشمندترین منابع هر جامعه‌ای، «منابع انسانی» آن جامعه است. اگرچه این موضوع قابل انکار نیست که منابع طبیعی و ذخائر گرانبهای تحت الارضی، جنگل‌ها، کوه‌ها، دریاها و دشت‌های سرسبز و زیبا، همه از امتیازات جامعه محسوب می‌شود و هر مدّتی که از چنین منابعی برخوردار باشد، به خوبی می‌تواند به زندگی انسان‌ها سامان ببخشد، و راه‌رشد و کمال را در ابعاد مادی زندگی ببیماید، ولی همیشه منابع سرشار طبیعی، در مسیر رشد و تعالی، حرف اول را نمی‌زند.

*. رئیس شورای سیاستگذاری ائمه جمعه کشور.

مِلّت‌های رشد یافته و موفق، کسانی بوده‌اند که از منابع غنی و ذی‌قیمت انسانی برخوردار بوده‌اند.

تمدن‌ها فرزند انسان‌های خلاق هستند.

هنرها و هنرمندی‌ها، زیبایی‌ها و زینت‌های زندگی، همه از چشمه‌ی جوشان و فکر و ذوق انسان‌ها جوشیده‌اند.

معادن و منابع طبیعی به هر مقدار که گسترده و باارزش باشند سرانجام به پایان می‌رسند، ولی منابع و نیروی انسانی، پایان‌ناپذیر است زیرا انسان به گوهر گرانبهای عقل و نیروی تفکر و خلاقیت آراسته می‌باشد و هرچه بیشتر از معدن عقل و اندیشه‌ی انسان استخراج گردد، خلاقیت او بیشتر خواهد شد.

تحولات عظیم اجتماعی مولود مجاهدات انسان‌هایی است که با بصیرت و دانش، خلاقیت و پیش، پیروزی‌ها و افتخاراتی را برای مِلّت‌ها به ارمغان آورده‌اند.

جهان امروز، با همه‌ی پیشرفت‌ها و امکاناتش، به این حقیقت دست یافته است که هرگونه تحوّل و توسعه، خبر از طریق سرمایه‌گذاری، در حوزه‌ی آموزش و تربیت انسان‌های شایسته و کارآمد امکان‌پذیر نیست و بحثی چون «مدیریت منابع انسانی» که یکی از اهداف آن پرورش و توسعه‌ی توانایی‌ها، تقویت انگیزه‌ها افزایش ظرفیت‌ها و... است از بحث‌های بسیار جدی و اساسی در نظام مدیریت است.

در اهمیت پرورش و تربیت نیروی انسانی و نقش سرنوشت‌ساوی که این منبع گرانبها، در اداره‌ی امور جامعه دارد مطالب فراوانی گفته شده است که به چند نمونه اشاره می‌شود.

«جواهر لعل نهرو» (۱۸۸۹-۱۹۶۳)، سیاستمدار هوشمند و نخست‌وزیر هندوستان می‌گوید: «می‌توان در ظرف دو سال ساختمان کارخانه‌ی ذوب آهن را به پایان رسانید ولی جهت تربیت یک مدیر برای این صنعت باید بیست سال وقت صرف کرد».^۱

«آلفرد مارشال»، یکی دیگر از اندیشمندان غربی، می‌گوید: «اگر سرمایه‌های جهان و ابزار و ماشین‌آلات، یک باره نابود شوند، اما مدیران ماهر، زمام امور را در دست داشته باشند، توسعه و پیشرفت از قبل هم شکوفاتر خواهد شد».^۲

آئین حیاتبخش اسلام، در نظام تربیتی و حکومتی خود، برای منابع انسانی و نیروهای

۱. گفتاری در جامعه‌شناسی و مدیریت تولید، ص ۲۱۳، به نقل نگرشی بر مدیریت اسلامی، از نگارنده، ص ۱۴.

۲. تربیت اسلامی (مجموعه مقالات)، کتاب چهارم، ص ۲۷۷، مرکز نشر تربیت اسلامی.

خلاق، که بار سنگین حل و فصل امور اجتماع بر دوش آنهاست، اهمیت فراوانی را قائل است و انسان‌هایی را برای اداره امور جامعه شایسته می‌داند که از عقل و اندیشه، دانش و بینش بالایی برخوردار باشند، چنانکه پیامبر اکرم (ص) فرمود:

«مَنْ وَلِيَ عَلَى عَشْرَةِ كَأَنَّ لَهُ عَقْلَ أَرْبَعِينَ، وَمَنْ وَلِيَ أَرْبَعِينَ كَأَنَّ لَهُ عَقْلَ أَرْبَعِمِائَةٍ»^۱

کسی که متولی امور ده نفر بشود باید اندیشهٔ چهل نفر را داشته باشد و کسی که مسئولیت ادارهٔ چهل نفر را بر عهده بگیرد باید عقل و اندیشهٔ چهارصد نفر را دارا باشد.

مولای متقیان حضرت علی (ع) نیز در مورد اینکه کارهای بزرگ را باید انسان‌هایی بر عهده بگیرند که از لحاظ بصیرت و آگاهی بزرگ باشند می‌فرماید:

«لَا يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصِيرِ وَالصَّبْرِ وَالْعِلْمِ بِمَوَاقِعِ الْحَقِّ»^۲

پرچم فرماندهی و ادارهٔ امور را به دوش نمی‌کشد مگر کسی که صاحب بصیرت و استقامت و آگاه به مواضع و مسائل حق باشد.

ملّت‌های بسیاری را در تاریخ سراغ داریم که از همهٔ امکانات طبیعی، برای رشد و بالندگی، برخوردار بوده‌اند ولی فقر منابع انسانی و تهی بودن جامعه از انسان‌های لایق و اندیشمند موجب شده بود تا از منابع سرشار طبیعی و خدادادی خود، نتوانند به طور صحیح و شایسته بهره‌برداری کنند، در چنین شرایطی استعمارگران زمان، از این خلأ استفاده کردند و با طرفندهای گوناگون، به آن ملّت هجوم آوردند و منابع گرانبهای آنان را به یغما بردند.

در مقابل ملّت‌های فوق‌الاشاره، ملّت‌های دیگری بوده‌اند که سرزمین آباء و اجدادی آنها از منابع غنی و امکانات طبیعی مناسبی برخوردار نبوده است ولی در عوض از لحاظ منابع انسانی و حضور نیروهای متفکر، شجاع و با تدبیر غنای لازم را داشته‌اند و به وسیلهٔ همین نیروهای متفکر و متعهد توانسته‌اند با مدیریت صحیح و خردمندانه خویش، درجه‌های جدیدی را به روی ملّت بگشایند و تحولی بس شگرف به وجود بیاورند، که بهترین نمونهٔ تاریخی و گویاترین جریان آموزنده و عبرت‌انگیز بشری ظهور پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد بن عبدالله (ص) در سرزمین خشک و سوزان و منطقهٔ دور از فکر و فرهنگ عربستان است.

پیامبر اسلام (ص) در میان مردمی مبعوث به رسالت گردید که افکار منحط جاهلیت، نار و بود زندگی آنان را تشکیل می‌داد. قومی که نه منابع طبیعی قابل توجهی داشتند و نه از منابع

۱. نهج‌الفصاحة، مترجم: علی اصغر پابنده، چاپ شانزدهم، ص ۵۷۳؛ چاپ مؤسسهٔ انصاریان، ج ۲، ص ۱۰۲۶.

۲. نهج‌البلاغه فیض الاسلام، خطبة ۱۷۲.

انسانی شایسته‌ای برخوردار بودند. او از جانب خداوند متعال برانگیخته شد تا مردم آن منطقه و هر جای دیگر جهان را، از سیاه‌بختی، انحراف و فقر مادی و معنوی نجات بخشد و زندگی بشریت را بر اساس عدل و ایمان استوار سازد.

پیامبر اکرم (ص) که خود باوها این جمله را بر زبانش جاری می‌ساخت و می‌فرمود: من تربیت شده‌ پروردگارم هستم (أَدَّبَنِي رَبِّي)، با ایمانی سرشار و تعهد و مقاومتی بسیار در مدتی نه چندان طولانی توانست از همان مردم جاهل و کینه‌توز، رشیدترین انسان‌ها را تربیت کند و به وسیله قدرتی که از نیروهای مؤمن و تربیت شده به وجود آورد، دامنه قدرت سیاسی خود را به اقصی نقاط جهان آن روز، گسترش بدهد. او توانست با پایه‌گذاری فکری محکم و فرهنگی متقن، تمدن شکوهمند اسلامی را به وجود بیاورد و جهان دانش و بینش را مدیون مجاهدت‌های خود سازد.

این داستان تاریخی معروف است که روزی نادرشاه افشار در میدان جنگ سربازی را دید که با رشادت و شجاعت هرچه بیشتر با دشمن می‌جنگد و در مبارزه و جنگجویی، برجستگی فوق‌العاده‌ای را از خود نشان می‌دهد. دستور داد تا او را از میدان معرکه به حضورش بیاورند. در حالی که نادرشاه به شدت شیفته شجاعت و توانمندی‌های رزمی این سرباز شده بود، او را مورد خطاب قرار داد و گفت: با این همه استعداد و شایستگی که از تو مشاهده کردم، به هنگامی که سرزمین ایران مورد تاخت و تاز دشمنان، قرار گرفت کجا بودی تا همانند امروز از این سرزمین دفاع می‌کردی؟ آن سرباز در پاسخ نادرشاه گفت: نادرا! من در آن هنگام بودم ولی فرمانده و مدیری چون تو نبود تا از من و امثال من بتواند به بهترین شکل و در بالاترین سطح استفاده کند. از نگاه اسلام، موقعیت‌ها و مقام‌ها اصالت ندارند، زیرا پست‌ها و مدیریت‌ها وسیله و ابزاری برای خدمت هستند. انسان‌های شایسته کارآمد، به میزان لیاقت و شایستگی، که از خود نشان می‌دهند بر اعتبار و ارزش مقام‌ها و مکان‌ها می‌افزایند.

اسلام آن خانه‌ای را ارزشمند و قابل احترام می‌داند که زیر سقف آن انسان‌هایی پاک و شایسته حضور داشته باشند و به اصطلاح شرافت مکان‌ها و مقام‌ها به کسانی است که در آن جایگاه قرار می‌گیرند (شرف المكان بالمکین). خانه ساده و گلین حضرت علی (ع) از چنان منزلتی برخوردار است که وقتی افضل مخلوقات، حضرت محمد (ص) در برابر آن خانه خالی از همه لوازم پرزرق و برق زندگی قرار می‌گرفت، از پشت در و دیوار، بر اهل آن خانه سلام و تعظیم می‌کرد (السلام علیکم یا اهل بیت النبوة)، زیرا در این خانه شخصیت‌هایی همانند علی (ع) و

فاطمه (س) و فرزندان پاک و شایسته آنان وجود دارند.

آن روزی که پیامبر اکرم (ص) به فرمان خداوند از مکه هجرت کرد، بر مردم منطقه «یثرب» که در آن زمان دهکده‌ای کوچک بیش نبود وارد شد و ورود پیامبر اکرم (ص) باعث گردید تا نام «یثرب» به «مدینه» تغییر یابد زیرا پیامبر اسلام (ص) با خود فرهنگ غنی و جامعی را آورد و بر اساس قواعد و ارکان آن فرهنگ، جامعه‌ای مدنی را، با ویژگی‌های ساختاری متناسب با فرهنگ آسمانی اسلام ساخت، بنابراین «مدینه» یعنی مجموعه‌ای از انسان که در یک نقطه گرد آمده باشند و روابط بین آن مجموعه انسانی را فکر و فرهنگ تعیین می‌کند.

در «مدینه»، زندگی انسان‌ها بر مبنای علم و ایمان شکل می‌گیرد و نظم و قانون بر همه فعالیت‌ها، حاکمیت و نظارت دارد. تعاون و تکافل، مؤاسات و مساوات، تعامل و تعاطف از اموری هستند که انسان‌دوستی و انسان‌گرایی را به شدت تقویت نموده و فضای «مدینه» را از صفا و صمیمیت پر می‌سازد، به گونه‌ای که همه اعضای ساکن در «مدینه» به صورت یک پیکر درمی‌آیند.

شهری که در آن انسان‌های اندیشمند و رشد یافته، یافت نمی‌شود و از فکر و فرهنگ، وحدت و محبت بی‌بهره باشد هر چند ظاهری زیبا و خیابان‌ها، پارک‌ها و ساختمان‌هایی فریبا داشته باشد «شهر» نیست و به قول شاعر:

دردا که در دیار شما درد یار نیست آنجا که درد یار نباشد دیار نیست

با توجه به مطالب یاد شده، مجموعه‌ای که در پیش روی شما قرار دارد بیانگر بخشی از یک واقعیت تاریخی و فرهنگی است که به سرعت و سادگی می‌توان بر اساس آن نسبت به «شهر دامغان» به داوری و قضاوت نشست و از زاویه‌ای انسانی، علمی و فرهنگی به «شهر صد دروازه» نگریست، شهری که از هر دروازه‌اش کاروان‌های ذوق و زیبایی، علم و ایمان، شعر و شعور را برای سایر انسان‌ها به ارمغان برده‌اند. شهری که فرزندان فرزانه‌اش، در رشته‌های مختلف، خدمات ارزشمندی را به جوامع بشری ارائه داده‌اند و هر کدام به سهم خود در پیشرفت علم و ایمان مردم سهم بسزایی داشته‌اند.

روایت این اثر

آن روز که برای نخستین بار جناب آقای مهندس کاظمینی را به همراه عالم بزرگوار حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای سید محمد کاظم مدرسی، امام جمعه محترم محمدآباد یزد، در

دفتر کارم در تهران زیارت کردم و کتاب‌های دانشنامه مشاهیر یزد، در سه جلد، و مفاخر یزد، در دو جلد، را به اینجانب هدیه دادند، با کار مفید و مؤثر آقای کاظمینی و دوستانش در «بنیاد فرهنگی - پژوهشی ریحانة الرسول (س)» یزد آشنا شدم. کاری که بخشی از هویت فرهنگی و منابع گرانمای انسان‌های استان پرافتخار یزد را به نمایش می‌گذارد و به معرفی چهره‌ها و استعدادهای مختلف مردم منطقه نمایش می‌پردازد. در همان دیدار چنین کاری را برای شهرمان، دامغان خواستار شدم و با این پیشنهاد قصد کردم تا نسبت به معرفی شهری که دوستش می‌دارم گامی بردارم و دینم را نسبت به سرزمین آباء و اجدادی خود، هر چند به گونه اندک، ادا نمایم.

پیشنهادم مورد استقبال میهمانانم قرار گرفت و آقای کاظمینی و اصحابش را در همان جلسه توسط تلفن، به دوست صمیمی و برادر فاضل خودم جناب آقای حسین معلم، مسئول دفتر نشر فرهنگ اسلامی حسینیه حضرت ابوالفضل (ع) دامغان معرفی نموده و ارتباط دادم. بعد از چند روزی آقای کاظمینی، به همراه برخی از همکارانش در بنیاد ریحانة الرسول (س)، به دامغان رفتند و طرح دانشنامه مشاهیر «شهر صد دروازه» را ریختند. برای پیگیری امور، دفتری ایجاد شد و دوست فرهنگی دیگرمان، آقای عبدالله زاده کمر همت را بست تا به این پیشنهاد خیرخواهانه و اقدام مخلصانه مدد برساند، و انصافاً او و دوستانش، با انگیزه خدمت به فرهنگ دامغان تلاش‌های خوبی انجام دادند که امیدوارم خداوند رحمان، تلاش‌های ارزشمند این برادران با ایمان را پذیرا باشد.

این نکته را نیز قابل تذکر می‌دانم که پیش از این هم عالمان فرهیخته و چهرگان برجسته‌ای بوده‌اند که چنین فکری را با همین سبک و سیاق دنبال کرده‌اند و درصدد معرفی خادمان دانش و فرهنگ برآمده‌اند ولی موفق به اتمام و انتشار آن نشده‌اند به عنوان مثال یکی از آن عالمان وارسته و شخصیت‌های شایسته، مرحوم حجت الاسلام والمسلمین سیدظاهر شاهچراغی، رضوان الله تعالی علیه، بود که اینجانب خود، شاهد تلاش‌های عاشقانه و کنکاش‌های محققانه‌اش در این مورد بودم و از یادداشت‌های آن مرحوم تحت عنوان «اعلام دامغان» در این مجموعه استفاده فراوان شده است، خداوند آن عالم عامل و واعظ متعظ را با اجداد طاهرینش محشور فرماید.

اینک نتیجه همه این کوشش‌ها و جوشش‌ها را در مجموعه‌ای گرد آورده‌اند که در مقابل دیدگان شما قرار دارد و امیدم این است، با استقبالی که از این اثر ماندگار توسط محققان و فرهنگ‌دوستان، به ویژه همشهریان ما انجام خواهد گرفت هم مشوقی برای پدیدآورندگان این

اثر باشند و هم فرصتی برای چاپ‌های بعد فراهم آورند تا اگر کمبودها و نواقصی در این مجموعه وجود داشته باشد که دارد، با پیشنهادها و راهنمایی‌های اندیشمندان جبران و تکمیل گردد.

بعد از انتشار این اثر باید به همت همه دامغانی‌های علاقه‌مند و دردآشنا، گام اساسی دیگری را برای شهرمان برداریم که سال‌هاست آن را به شکل یک آرزو در ذهن و ضمیرم پرورانده‌ام و در موقعیت‌هایی نیز آن را با برخی از همشهریان در میان گذاشته‌ام و آن تأسیس مرکزی به عنوان «دامغان‌شناسی» است تا بر محور این مرکز، همه همت‌ها، استعدادها و توانمندی‌ها را گرد آوریم و تحرّکی نوین را متناسب با زمان، در بخش‌های مختلف ایجاد نماییم، بعون‌الله و کرمه.

رَبِّ اَوْزَغْنِي اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَ
اَنْ اَعْمَلَ ضَالِحًا تَرْضَاهُ وَاَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي، اِنِّي ثَبْتُ اِلَيْكَ وَ
اِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ. (احقاف / آیه ۱۵)

تهران - اوّل شهریور ۱۳۸۴ ش

سیدرضا تقوی دامغانی